

Sammanhänger uppkomsten af dessa laxjärn å ena sidan med enkla sälharpuner, sådana de kunna hafva funnits vid Skandinaviens ishafskust eller åtminstone varit kända af där sig uppehållande fångstmän, så torde å andra sidan förekomsten af 2—4 spetsar sammanhånga med befintligheten af vanliga ljuster, redskap som väl tidigare användts långt mera än hvad nu är fallet inom det svenska området ifråga.

Emellertid måste i detta sammanhang påpekas, att flera indianstammar i staterna Kalifornien, Oregon och Washington (se Masons sammanfattade arbete: *Aboriginal American Harpoons*, i *Ann. Rep. Smith. Inst.* 1900) hufvudsakligen för laxfångst använda harpuner, som med afseende på flerspetsighet, befintligheten af korta band och frånvaron af s. k. mellanstycke i det hela taget komma det ofvan skildrade redskapet ganska nära. Ja, i vissa fall är öfverensstämmelsen så godt som fullständig, och den af Mason (p. 222) refererade framställningen af laxharpunering ute i forsar pekar på förhållanden lika dem i Gideåälven. Som likväl de äldsta nu lefvande i Gideåbyn alltid hört omtalas, att laxjärnen användts här så långt man mindes tillbaka, är det, med tanke på att någon mer omfattande sjöfart på kusten af t. ex. det nuvarande Kalifornien först sent kom till stånd, ju ej vidare antagligt att ifrågavarande fångstredskap så att säga direkt öfverförts till svenskt område. Uteslutet är det ju emellertid ej att svenska sjömän från detta eller till äfventyrs något annat område, där fiskfångst försiggått med dylika harpuner, hämtat impulsen till det ångermanländska fångstredskapet.

Ivar Arwidsson.

En brudpigedräkt på Fogdön i början af 1800-talet.

I familjearkivens gömmor ligger ännu fördoldt mycket af värde för kännedomen om gångna tiders människor, deras bruk och seder. Vidstående bild har hämtats ur en gammal ritbok i undertecknads ägo med under slutet af 1700- och början af 1800-talet utförda teckningar, af hvilka förut ingen varit offentliggjord. Tecknarinnan

bar det på sin tid kända namnet Christine Charlotte Mörner (f. 1760, † 1832) och var bekant icke blott för sin förmåga att föra rit-

Fig. 1. Brudpigedräkt på Fogdön i början af 1800-talet. Teckning af Charlotte Mörner. I enskild ägo.

stiftet, utan också och ännu mer för sina vittra och musikaliska talanger. Förmäld i sitt andra gifte med krigspresidenten friherre Bror Cederström, förde hon under senare delen af Gustaf IV Adolfs regering ett stort hus i hufvudstaden. I krigspresidentens salong samlades framstående musici och skalder, och grefvinnan Cederström var den tilldragande medelpunkten i denna »illustra societé», som det hette på tidens språk.

Den nämnda ritboken, ett band i folio, innehåller ett hundratal handteckningar. Den här afbildade är säkerligen utförd år 1806, kanske under något besök på Hesselbyholm vid Mälaren i Fogdö socken, där Charlotte Mörners dotter i första giftet, friherrinnan Liljencrantz, född Gyllenkrok, bodde med sin man.

Såsom förklaring till bilden har tecknarinnan bredvid densamma nedskrifvit följande rader:

»En så kallad BrudPiga på Fogdön är väl utstyrd med rönbärs halsband, kalkonfjädrar samt guirlander af boxbom och gamla lever

knappar. Guldpaper gör också en förträfflig efect i deras prydnad, de upklistra håret med talg och pålägger det med sigtad krita. Pendeloquer af ljuskronor samt all slags glas och glitter apliceras öfver alt; och ungefär ser hon ut som denna figur, hvilken kan täfla med vildarna om smaken och valet af gränslåt.»

Bengt O. H. Hildebrand.

»Midsommarstakar» eller »majstänger».

Då jag under vintern 1911—1912 sysslade med gottländska kyrkoinventarier fann jag icke en gång utan allt som oftast, att »midsommarstakar» eller »majstänger» nämndes såsom kyrkliga inventarieföremål. Själfva namnet lät en misstänka, att dessa inventarier dock voro af helt annan art än t. ex. predikstolar och dopfuntar. Hvad kunde de ha använts till? Hvarifrån hade de kommit? Kunde de vara att sammanföra med de majstänger, som resas vid midsommar litet hvarstädes i våra bygder och tidigare i länder, där våren infaller tidigare på året?

P. A. Säve omtalar i sin reseberättelse såsom antikvitetsintendent, nu förvarad i Statens Historiska Museum, på ett par ställen dylika majstänger. Så nämner han, att i Lau kyrka på södra delen af ön funnos 14 dylika, samt tillfogar en intressant upplysning om, att de voro placerade på altaret, vid predikstolstrappan samt vid och öfver kvinnfolksbänkarna.¹ Som på så många andra håll inom och utom vårt land var nämligen församlingen i en gottländsk kyrka sedan gammalt under gudstjänsterna delad så, att karlarna sutto söder om och kvinnorna norr om stora gången. Det var således endast ingångarna till dessa senares bänkar som pryddes af majstänger. Karlsidan skulle vara utan. Utom från Lau finnes hos Säve en likartad uppgift från När, grannsocken till Lau — båda kända för sin konservatism i sedvänjor.

Men det är icke blott på litterär väg vi veta något om dessa majstänger. Man kan nämligen ännu eller har åtminstone för ej så länge sedan i kyrkor på Gottland kunnat påträffa mer eller mindre skadade exemplar i något hörn eller uppe i tornet. Det var

¹ S. Ambrosiani, Gottländska kyrkoinventarier, Stockholm 1912, s. 91.